

**รายงานการประชุมผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาแบบจำลอง
โครงการ “การประเมินความคุ้มค่าของการใช้เพชชีทีในประเทศไทย”
วันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2561 เวลา 9.00 – 13.00 น.
ณ ห้องประชุมโครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
อาคาร 6 ชั้น 6 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข**

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. ผศ. พญ.กฤติยา กอไพศาล	คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
2. ผศ. พญ.จารุวรรณ เอกวัลลภ	คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
3. ผศ. นพ.ปุณณฤกษ์ ทองเจริญ	คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
4. นพ.จักรมีเดช เศรษฐนันท์	คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
5. ผศ. พญ.ธัญนันท์ เรืองเวทย์วัฒนา	คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี
6. นพ.ศรายุทธ ลูเซียน กีเตอร์	คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
7. รศ. ดร. พญ.ศิริอนงค์ นามวงศ์พรหม	คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
8. นพ.โสภณ ศิวชาติ	คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
9. นพ.รัชธรรม สุขสมบูรณ์เจริญ	คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
10. พล.ต. นพ.สุทธจิต ลีลานนท์	สมาคมศัลยแพทย์ทั่วไปแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
11. รศ. นพ.ธิตี สว่างศิลป์	สมาคมรังสีรักษาและมะเร็งวิทยาแห่งประเทศไทย
12. ภญ.พัทธรา ลีหทรงค์	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
13. นายวิฑูรย์ พันธมงคล	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
14. นางสาวณัฐธิดา มาลาทอง	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
15. ภญ.นิธิเจน กิตติรัชกุล	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
16. ภก.ติศรณ กุลโกศิน	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
17. นางสาวมณีโชติรัตน์ สันธิ	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
18. นางสาวณัฐกานต์ บุตราช	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
19. นางสาวนธนิต ชัยมงคล	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
20. นางสาววรรณิศา ขาวยอง	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ

เริ่มประชุมเวลา 9.00 น.

นายวิฑูรย์ พันธมงคล กล่าวต้อนรับ และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการประชุมในครั้งนี้ คือ เพื่อขอความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญต่อความเหมาะสมของทางเลือกและตัวเปรียบเทียบในการศึกษา กลุ่มประชากรที่ศึกษา แบบจำลองในการศึกษา ตัวแปรที่ใช้ในแบบจำลอง และแหล่งข้อมูลของแต่ละตัวแปรของงานวิจัยภายใต้โครงการ “การประเมินความคุ้มค่าและความเป็นไปได้ของบริการตรวจเพชชีทีในประเทศไทย” โดยมีวาระในการพิจารณา ดังนี้

วาระที่ 1 การประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของการใช้เพทซีทีในโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่และไส้ตรง

ภญ. นิธิเจน กิตติรัชกุล นักวิจัยจากโครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAP) นำเสนอโครงการวิจัย เรื่อง การประเมินต้นทุนอรรถประโยชน์ของการใช้เพทซีที (Positron emission tomography/computed tomography; PET/CT) ในผู้ป่วยโรคมะเร็งลำไส้และไส้ตรง (colorectal cancer; CRC) โดยมีประเด็นปรึกษาและการอภิปรายในที่ประชุม ดังนี้

ประเด็นปรึกษาที่ 1 ข้อบ่งใช้ของ PET/CT สำหรับโรคมะเร็งลำไส้

ข้อบ่งใช้ที่หนึ่ง

การวินิจฉัยการกลับเป็นซ้ำของโรคมะเร็งลำไส้ (diagnosis of recurrent disease) ใช้ PET/CT ในกรณีที่ผู้ป่วยเคยได้รับการรักษาโรคมะเร็งลำไส้ เมื่อทำการติดตามการรักษาพบว่าระดับค่า carcinoembryonic antigen (CEA) ในเลือดเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งผู้ป่วยมีโอกาสเกิดการกลับเป็นซ้ำของโรคมะเร็ง แต่ค่า CEA ไม่มีความไวและความจำเพาะต่อการวินิจฉัยการกลับเป็นซ้ำ ขณะที่การตรวจด้วยเครื่อง CT อาจไม่พบการกลับเป็นซ้ำเนื่องจากมีความไวและความจำเพาะต่ำกว่าเครื่อง PET/CT หากผู้ป่วยได้รับการตรวจด้วย PET/CT อาจทำให้ผู้ป่วยมีโอกาสได้รับการรักษาการกลับเป็นซ้ำดังกล่าว

ข้อบ่งใช้ที่สอง

การตรวจการกลับเป็นซ้ำของโรคมะเร็งลำไส้ ระยะแพร่กระจาย (restaging for metastatic recurrence) ใช้ PET/CT ในกรณีที่ผู้ป่วยที่เคยเป็นมะเร็งลำไส้ ระยะ 2 หรือ 3 มาก่อน และเคยได้รับการรักษาจนหาย แต่ผู้ป่วยกลับมาเป็นซ้ำในระยะแพร่กระจาย ซึ่งเกิดคนละช่วงเวลาที่เคยเป็นมะเร็งครั้งแรก เรียกมะเร็งชนิดนี้ว่า metachronous cancer ซึ่งการใช้ PET/CT จะช่วยประเมินว่ามะเร็งในระยะแพร่กระจายนี้สามารถรักษาด้วยการผ่าตัดได้หรือไม่ ซึ่งทำให้ผู้ป่วยมีโอกาสได้รับการรักษาที่เหมาะสม และลดการผ่าตัดโดยไม่จำเป็น

ข้อบ่งใช้ที่สาม

การกำหนดระยะของโรคในผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยเป็นมะเร็งระยะแพร่กระจายครั้งแรก (staging for M1 initial disease) โดยหมายถึง ผู้ป่วยที่มีการแพร่กระจายของมะเร็งที่มีสาเหตุมาจากมะเร็งลำไส้ ที่เกิดในระยะเวลายใกล้เคียงกัน เรียกมะเร็งชนิดนี้ว่า synchronous cancer การใช้ PET/CT จะช่วยประเมินว่าผู้ป่วยจะสามารถได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัดได้หรือไม่ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับการใช้ PET/CT ในข้อบ่งใช้ที่สอง

จากข้อบ่งใช้ทั้งสามข้อ จะเห็นได้ว่าบทบาทของเครื่อง PET/CT ในโรคมะเร็งลำไส้ มีความคล้ายคลึงกันมาก โดยเฉพาะข้อบ่งใช้ที่สองและสาม ซึ่งแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ (model) ที่ใช้ในการศึกษาของทั้งสองข้อบ่งใช้ นี้ มีวัตถุประสงค์เดียวกันคือ เพื่อพิจารณาว่าผู้ป่วยควรได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัดได้หรือไม่ แบบจำลองจึงมีรูปแบบเดียวกัน แต่มีความแตกต่างในเรื่องของข้อมูลความชุก (prevalence) ของผู้ป่วยเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามอัตราการรอดชีพของผู้ป่วยในข้อบ่งใช้ที่สองและสามนั้นแตกต่างกัน เนื่องจากผู้ป่วยที่มาด้วยการกลับเป็นซ้ำของโรคมะเร็งและอยู่ในระยะแพร่กระจายหลังจากที่เคยได้รับการรักษาแล้ว (ข้อบ่งใช้ที่สอง) จะมีอัตราการรอดชีพที่สูงกว่าผู้ป่วยที่มีระยะแพร่กระจายในครั้งแรก (ข้อบ่งใช้ที่สาม) เมื่อพิจารณาทั้ง 3 ข้อบ่งใช้แล้ว ที่ประชุมเห็นว่า PET/CT อาจมีประโยชน์ในการช่วยตรวจพบการลุกลามของมะเร็งไปยังอวัยวะอื่นที่เครื่อง CT ไม่สามารถตรวจพบได้ ทำให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาที่เหมาะสม เช่น การได้รับการรักษาแบบซิสเต็มมิก (systemic treatment) แทนการผ่าตัดโดยไม่จำเป็น ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญในที่ประชุมได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่าประเทศไทยมีข้อจำกัดหลายอย่าง เนื่องจากบริบทแตกต่างจากต่างประเทศ โดยเฉพาะเรื่องสิทธิการเข้าถึงการรักษา และการเข้าถึงยารักษาโรคมะเร็ง ทำให้บางครั้งผู้ป่วยอาจได้รับการผ่าตัด แม้การผ่าตัดนั้นจะไม่สามารถช่วยให้หายขาดจากมะเร็งได้ แต่อาจยืดชีวิตของผู้ป่วยได้

ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า การพิจารณาว่าผู้ป่วยสามารถทำการผ่าตัดได้หรือไม่ (resectable/unresectable) นั้น จะพิจารณาจากความเหมาะสมของอวัยวะที่จะผ่าตัดมากกว่าขนาดของก้อนมะเร็ง เช่น บางกรณีก้อนมะเร็งมีขนาดเล็ก แต่อยู่ในบริเวณที่ไม่ควรผ่าตัด ผู้ป่วยรายนั้นก็สมควรได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัด

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นว่าการศึกษานี้ควรพิจารณาทั้งสามข้อบ่งชี้ แต่ต้องระบุค่านิยามให้ชัดเจนเพิ่มขึ้น เช่น ในข้อบ่งชี้ที่ 3 ควรนิยามความหมายของ initial staging for M1 หมายถึง กรณีที่ผู้ป่วยได้รับการตรวจด้วย CT แล้วพบมะเร็งลำไส้ระยะ M1 ชนิดผ่าตัดได้ โดยการใช้ PET/CT มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาว่ามีการแพร่กระจายของมะเร็งไปยังตำแหน่งอื่นหรือไม่ เป็นต้น เพื่อป้องกันการนำ PET/CT ไปใช้ในการประเมินผู้ป่วยในระยะเบื้องต้น (initial workup) ที่ยังไม่เข้าเกณฑ์การพิจารณาว่าผ่าตัดได้หรือไม่

ประเด็นปริกษาที่ 2 ความเหมาะสมของแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

ทีมวิจัยสอบถามที่ประชุมเกี่ยวกับระยะเวลาการติดตามผู้ป่วยในกรณีที่ไม่พบผล CT negative ทั้งในแง่ของความถี่และระยะเวลาติดตามทั้งหมด ที่ประชุมเสนอว่าในทางปฏิบัติอาจจะเป็นช่วงระยะเวลา 3-6 เดือน เนื่องจากคนที่มีการ clinical progression ในช่วงแรก CT อาจให้ผล negative แต่ในระยะเวลานาน ค่า CEA จะสูงขึ้น เนื่องจากโดยทั่วไปแล้ว การเปลี่ยนแปลงของค่า marker จะใช้เวลาประมาณ 3-5 เดือน สำหรับความถี่ในการประเมิน อาจพิจารณาตามลักษณะของผู้ป่วยแต่ละราย ตามการพิจารณาของแพทย์และตามแนวโน้มของค่า CEA อย่างไรก็ตามการตรวจติดตามผู้ป่วยใช้เครื่อง CT เท่านั้น ส่วนเครื่อง PET/CT จะใช้เพื่อยืนยันว่าผู้ป่วยควรได้รับการผ่าตัดหรือไม่ (resectable/unresectable) ในกรณีที่ผล CT positive แล้ว

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นต่อแผนภูมิการตัดสินใจ (decision tree model) สำหรับข้อบ่งชี้ที่หนึ่ง diagnosis of recurrent disease กล่าวคือ ในกรณีที่ใช้ CT ร่วมกับ PET/CT แล้วพบผล CT positive และสามารถผ่าตัดได้ (resectable) ผู้ป่วยจะได้รับการตรวจด้วย PET/CT อีกครั้ง เพื่อยืนยันว่าผู้ป่วยควรได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัดหรือไม่ มิได้เป็นการยืนยันความถูกต้องของผล CT positive เนื่องจากหากผลของ CT เป็น positive แสดงว่ามีการดำเนินไปของโรคมะเร็ง (progress) แน่แน่นอน หากตรวจด้วย PET/CT ผลต้องเป็น positive เช่นเดียวกัน เพียงแต่ PET/CT สามารถให้รายละเอียดของการแพร่กระจายได้ชัดเจนกว่า และให้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจผ่าตัดได้ดีกว่า ที่ประชุมจึงเสนอให้เปลี่ยนเหตุการณ์หลังจากที่ผู้ป่วยได้รับการตรวจด้วย PET/CT โดยเปลี่ยนจาก positive หรือ negative เป็นการยืนยันว่าสามารถผ่าตัดได้ (confirm resectable) หรือไม่ สามารถผ่าตัดได้ (confirm unresectable) เพื่อให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ที่ประชุมเสนอให้ทีมวิจัยปรับแก้แบบจำลองให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น ในแบบจำลองข้อบ่งชี้ที่หนึ่ง อาจลดทอน branch ของ CT positive แล้วเปลี่ยนแปลงเป็น branch ของ CEA rising ตามด้วยมี CT negative แล้วเปรียบเทียบมาทำ PET/CT และไม่ทำ PET/CT เท่านั้นเพื่อทำให้แบบจำลองดูง่ายยิ่งขึ้น และตามที่ตกลงกันหากตอนแรกเจอ CT Negative ก็อาจตรวจซ้ำภายใน 3-6 เดือน

ที่ประชุมสอบถามกรณีผู้ป่วยเคยได้รับการตรวจด้วย PET/CT และพบว่าสามารถผ่าตัดได้ หลังจากผ่าตัดสำเร็จแล้ว หากผู้ป่วยเกิดการกลับเป็นซ้ำอีกครั้งหนึ่ง จะนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่นั้นเป็นอีกหนึ่งกรณี หรือไม่ เนื่องจากเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ ผู้ป่วยอาจมีอาการทางคลินิกเปลี่ยนแปลง แต่ค่าอรรถประโยชน์อาจเท่าเดิม ทีมวิจัยชี้แจงว่า สำหรับกรณีดังกล่าวจะพิจารณาเป็นการใหม่โดยพิจารณาว่าสอดคล้องกับข้อบ่งชี้ที่ 2 หรือไม่ หากคิดเป็นเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องจากเดิม อาจทำให้ model มีความซับซ้อนเกินควร

ทีมวิจัยสอบถามที่ประชุมว่า ในกรณีที่ผู้ป่วยเป็นโรคมะเร็งอยู่แล้ว แต่ CT ให้ผลเป็น false negative และผู้ป่วยต้องได้รับการตรวจซ้ำด้วย CT อีกครั้งภายใน 3-6 เดือน ถึงจะเจอโรค (late detection) โอกาสการรอดชีพ (survival rate) จะแตกต่างจากคนที่เจอโรคตั้งแต่ตอนแรก หรือไม่ (early detection) หรือมีผลกระทบอย่างอื่นหรือไม่ ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลว่า ไม่มีคำตอบที่ชัดเจน ขึ้นอยู่กับสาเหตุที่ทำให้เกิด late detection เช่น เกิดจากความแม่นยำของเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจ หรือการดำเนินไปของตัวโรค กล่าวคือผู้ป่วยบางรายมีค่า CEA ที่สูง และได้รับ

การตรวจด้วย CT แล้วหลายครั้งแต่ไม่พบการกลับเป็นซ้ำ ต่อมาพบว่าเป็นมะเร็งชนิดที่กระจายหลายจุดในร่างกายและมีขนาดเล็ก ซึ่งไม่สามารถตรวจพบได้ด้วยเครื่องมือที่มี หากมี early detection จะช่วยให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาได้เร็วขึ้น แต่ไม่สามารถระบุได้ว่ามีอัตราการรอดชีพที่แตกต่างจากเดิมหรือไม่ ที่ประชุมให้ข้อเสนอว่าสมมติฐานของอัตราการรอดชีพของผู้ป่วย early detection กับ late detection นั้นไม่แตกต่างกัน แต่แตกต่างกันที่สัดส่วนของผู้ป่วยตามความแม่นยำของเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจเท่านั้น

ประเด็นปริกษาที่ 3 ความเป็นไปได้ในการหาข้อมูลที่ใช้ประกอบการศึกษา

3.1 ข้อมูลระบาดวิทยาของประเทศไทย

ที่ประชุมนำเสนอว่าทีมวิจัยสามารถอ้างอิงข้อมูลระบาดวิทยาจาก Globocan ได้ เนื่องจากเป็นฐานข้อมูลที่มีข้อมูลมากกว่าแหล่งอื่น ในขณะที่ข้อมูลของสถาบันมะเร็งครอบคลุมเฉพาะโรงพยาบาลของกรมการแพทย์เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากสถาบันมะเร็งนั้นมีความหลากหลายของกลุ่มประชาชนเพราะเป็นการเก็บข้อมูลจากทั่วประเทศไทย ทีมวิจัยอาจนำข้อมูลมาใช้ได้ นอกจากนี้ London School of Hygiene & Tropical Medicine ก็มีการรายงานความชุก อุบัติการณ์ และอัตราการรอดชีพของผู้ป่วยมะเร็ง 67 ประเทศทั่วโลก (CONCORD-2) ซึ่งมีข้อมูลของประเทศไทย จึงอาจเป็นแหล่งข้อมูลของการศึกษานี้ได้

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นว่าทีมวิจัยควรพิจารณาการได้มาซึ่งข้อมูลต่าง ๆ อย่างรอบคอบ โดยเฉพาะข้อมูลอัตราการรอดชีพของผู้ป่วยในระยะที่ปลอดการดำเนินไปของโรค (progression free survival) เนื่องจากในฐานข้อมูลของ Globocan เป็นข้อมูลที่ใช้ประชากรเป็นฐาน (population base) ซึ่งมักจะรวมผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาและไม่ได้รับการรักษาเข้าด้วยกัน ทำให้อัตราการรอดชีพทั้งหมด (overall survival rate) มีค่าต่ำกว่าที่เห็นในการศึกษาโดยปกติ ส่วนข้อมูลที่ได้จากโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยซึ่งมีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญผู้ป่วยมีโอกาสนี้จะได้รับการรักษาที่ดีกว่า อาจส่งผลให้มีอัตราการรอดชีพนานกว่าแบบ population base นอกจากนี้ข้อมูลของสถาบันมะเร็งใช้วิธีการกำหนดระยะของโรคที่แตกต่างจาก AJCC edition 7 และ 8 เนื่องจากแบ่งแบบ TNM ทีมวิจัยควรระวังความคลาดเคลื่อนของข้อมูลที่จะเกิดขึ้นจากการแบ่งระยะโรคด้วยระบบที่ต่างกัน ทั้งนี้หากทีมวิจัยเลือกใช้ข้อมูลอัตราการรอดชีพจากประเทศเพื่อนบ้านหรือประเทศอื่น ควรคำนึงถึงการเข้าถึงยาและการได้รับยาของผู้ป่วยที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ เนื่องจากผู้ป่วยในประเทศไทยอาจเข้าถึงยาและเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาลได้น้อยกว่าประเทศอื่น

3.2 ข้อมูลสัดส่วนผู้ป่วยและต้นทุนการรักษาแบบต่าง ๆ

ที่ประชุมตั้งข้อสังเกตว่า สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) อาจจะมีข้อมูลสัดส่วนผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาชนิดต่าง ๆ ทีมวิจัยอาจจะติดต่อขอข้อมูลจาก สปสช. เพิ่มเติม นอกจากนี้ทีมวิจัยอาจนำข้อมูลจากการศึกษาในอดีตที่ HITAP เป็นผู้ดำเนินโครงการมาใช้ในการศึกษานี้ และขอความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการรักษาพื้นฐานที่ผู้ป่วยทุกสิทธิการรักษาสามารถได้รับ โดยคำนึงถึงทุกทางเลือกที่เป็นไปได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้ได้รับการรักษาด้วยยาเคมีบำบัดอย่างเดียว หรือผู้ที่ได้รับการผ่าตัดควบคู่กับยาเคมีบำบัด โดยเฉลี่ยออกมาว่าโอกาสที่ผู้ป่วยจะได้รับการรักษาแต่ละชนิดเป็นเท่าใด

3.3 การเก็บข้อมูลอรรถประโยชน์

ที่ประชุมสอบถามว่าจะเกิดอคติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องต้นทุนที่ผู้ป่วยรับผิดชอบ ในกลุ่มผู้ป่วยที่ได้รับการตรวจด้วย PET/CT หรือไม่ได้รับการตรวจด้วย PET/CT หรือไม่ เนื่องจากผู้ป่วยอาจมี indirect non-medical cost ที่แตกต่างกัน เช่น ผู้ป่วยต้องเดินทางไปตรวจเครื่อง PET/CT สถานที่อื่น ต้นทุนที่เพิ่มขึ้นนี้จะส่งผลต่ออรรถประโยชน์หรือไม่ ทีมวิจัยชี้แจงว่ามีการเก็บข้อมูล indirect non-medical cost อยู่แล้ว และ ประเด็นที่ทางทีมวิจัยให้ความสำคัญคืออรรถประโยชน์ของผู้ป่วยที่ได้รับการตรวจ และไม่ได้รับการตรวจ ด้วย PET/CT ที่โรครากำลังดำเนินอยู่ (progression)

และกลุ่มที่หายจากโรค (progression free) ที่มารับการ follow up ตามปกติ ซึ่งทางทีมิวิจัยมีสมมติฐานว่า ถ้าการตรวจ PET/CT ดีกว่าการตรวจด้วย CT อย่างเดียว ผู้ป่วยที่ได้รับการตรวจ ก็จะเจอโรคเร็วและได้รับการผ่าตัดอย่างตรงจุด ผู้ป่วยอาจมี survival ที่ดีกว่า

ที่ประชุมสอบถามเกี่ยวกับจำนวนของผู้ป่วย ที่จะทำการสัมภาษณ์ เนื่องจากทีมิวิจัยมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลของแบบจำลอง จึงยังไม่สามารถระบุขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ชัดเจน ทีมิวิจัยมีประเด็นขอความร่วมมือผู้เชี่ยวชาญ สำหรับการเก็บข้อมูลอรรถประโยชน์ที่สูญเสียไป (Disutility) ในผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัด เนื่องจากจะเป็นข้อมูลที่น่าใช้กับการหักลบกับ อรรถประโยชน์ (Utility) โดยรวมของผู้ป่วย ซึ่งช่วงระยะเวลาที่ควรสัมภาษณ์ผู้ป่วยหลังได้รับการผ่าตัด ผู้เชี่ยวชาญมีการเสนอว่า อาจเป็น 3 เดือน – 6 เดือน หลังได้รับการผ่าตัด เพื่อป้องกันอคติเกี่ยวกับการจดจำความรู้สึก (recall bias) ทางทีมิวิจัยให้ข้อมูลว่า การศึกษาที่ผ่านมายอมรับค่าตัวเลขได้ที่ไม่เกิน 1 ปี ทำให้ประเด็นระยะเวลาที่ควรจะสัมภาษณ์ผู้ป่วยภายหลังได้รับการผ่าตัด ยังไม่มีมติที่ชัดเจนในที่ประชุม ซึ่งทางทีมิวิจัยจะทำการหาข้อมูลและปรึกษากันอีกครั้ง

ประเด็นอภิปรายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ที่ประชุมอภิปรายเกี่ยวกับข้อมูลต้นทุน (cost) เนื่องจากการศึกษาในต่างประเทศแบ่งประเภทของต้นทุนเป็น ต้นทุนทางตรง (direct cost) ต้นทุนทางอ้อม (indirect cost) และต้นทุนที่มองไม่เห็น (Invisible cost) ซึ่งมีความครบถ้วน และครอบคลุมทั้งค่าใช้จ่ายที่มองเห็นและที่มองไม่เห็น ซึ่งเป็นระเบียบวิธีวิจัยที่มีความเป็นสากลมากกว่า ทีมิวิจัยชี้แจงว่า การวิเคราะห์ต้นทุนในการศึกษานี้อ้างอิงตามคู่มือการประเมินเทคโนโลยีในประเทศไทย 1 ซึ่งการประเมินต้นทุนอรรถประโยชน์ (cost-utility analysis) ใช้มุมมองทางสังคม การวิเคราะห์ครอบคลุมต้นทุนตรงทางการแพทย์ (direct medical cost) ซึ่งเป็นต้นทุนที่เกิดกับผู้ให้บริการ (health care providers) และต้นทุนตรงที่ไม่ใช่การแพทย์ (direct non-medical cost) ซึ่งเป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นกับฝั่งผู้ป่วย เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาล เช่น ค่าอาหาร ค่าเดินทางมารักษาพยาบาล ค่าผู้ดูแล เป็นต้น ส่วนต้นทุนทางอ้อม (indirect cost) ไม่ได้นำมาวิเคราะห์ในการศึกษานี้ เนื่องจากเป็นการคำนวณซ้ำซ้อนกับค่าอรรถประโยชน์ เพราะกรณีนี้เรามีการประเมินอรรถประโยชน์ของผู้ป่วยแล้ว อย่างไรก็ตามหากจะนำต้นทุนทางอ้อมมาวิเคราะห์ในการศึกษานี้ อาจอยู่ในรูปของการวิเคราะห์ความไว (sensitivity analysis) เพื่อศึกษาว่า ต้นทุนทางอ้อมส่งผลต่ออัตราส่วนต้นทุนประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด

ที่ประชุมสอบถามทีมิวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลต้นทุนจากกลุ่มโรงพยาบาลเอกชน โดยเห็นว่าควรนำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลต้นทุนโดยตัดส่วนที่เป็นกำไรออก อย่างไรก็ตามทางโรงพยาบาลเอกชนอาจไม่ยินดีให้ข้อมูลต้นทุนต่อหน่วยในการตรวจผู้ป่วยแต่ละราย ทีมิวิจัยชี้แจงว่าในการศึกษาเกี่ยวกับ PET/CT ครั้งนี้ มีส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่ศึกษาความเป็นไปได้ (feasibility study) ซึ่งมีการวิเคราะห์เกี่ยวกับต้นทุนต่างๆ และจุดคุ้มทุน โดยคาดว่าจะศึกษาครอบคลุมโรงพยาบาลเอกชนด้วย

ที่ประชุมเสนอว่าทีมิวิจัยควรใช้ค่า positive predictive value (PPV) หรือ negative predictive value (NPV) แทนการใช้ค่าความไวและความจำเพาะในการวิเคราะห์ แม้ผลที่ได้อาจไม่แตกต่างกันมาก แต่อาจจะมีผลตรงเส้นตัดแบ่งความคุ้มค่าได้ ทีมิวิจัยให้ข้อมูลว่าประสิทธิภาพที่แท้จริงของเครื่องจะแสดงเป็นค่าความไวและความจำเพาะ ซึ่งจะไม่เปลี่ยนแปลงตาม prevalence อย่างไรก็ตามจะมีการตรวจสอบความถูกต้องด้วยค่า prevalence ซึ่งต้องหาข้อมูล prevalence หรือความน่าจะเป็นของการมีโรคและไม่มีโรคในคนไทยเพิ่มเติม เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับค่าความไวและความจำเพาะเพื่อหาค่า PPV และ NPV

¹อุษา ฉายเกล็ดแก้ว, ยศ ตีระวัฒนานนท์, และบรรณนิกร. คู่มือการประเมินเทคโนโลยีด้านสุขภาพสำหรับประเทศไทย ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2556. นนทบุรี: โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ; 2556.

ที่ประชุมมีข้อสังเกตว่าหลังจากการประเมินความคุ้มค่าของ PET/CT เสร็จ และนำมาใช้ในประเทศไทยมากขึ้น จะมีการศึกษาคุณค่าที่เกิดจากการลงทุนการตรวจ PET/CT (value base) หรือไม่ เช่น การตรวจ PET/CT ทำให้ลด การผ่าตัดที่ไม่จำเป็น หรือเพิ่มจำนวนผู้ป่วยที่ควรได้รับการผ่าตัดได้อย่างเหมาะสม ทีมวิจัยชี้แจงว่า เป็นคำถามที่ สอดคล้องกับที่ สปสช. เคยเสนอประเด็นไว้ ซึ่งเสนอว่าควรมีการติดตามผลหลังจากที่มีการดำเนินการเพิ่มสิทธิในการ ตรวจ PET/CT อาจทำเป็นแบบฟอร์มเพื่อเก็บข้อมูลไปข้างหน้า (prospective study) เพื่อนำมาวิเคราะห์หาว่ามีความ คุ้มค่าจริงหรือไม่และวิเคราะห์คุณค่าที่เกิดขึ้นจากการลงทุน

วาระที่ 2 การประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของการใช้เพทซีทีในโรคมะเร็งปอดชนิดเซลล์ไม่เล็ก

นายวิฑูรย์ พันธุ์มงคล นักวิจัยจากโครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ นำเสนอโครงร่างการ วิจัย เรื่อง การประเมินต้นทุนอรรถประโยชน์ของการใช้เพทซีที (positron emission tomography/computed tomography; PET/CT) ในการประเมินระยะของโรคมะเร็งปอดชนิดเซลล์ไม่เล็ก (non-small cell lung cancer; NSCLC) ก่อนการรักษา โดยมีประเด็นปรึกษาและการอภิปรายในที่ประชุม ดังนี้

ประเด็นปรึกษาที่ 1 กลุ่มประชากรของการศึกษา

กลุ่มประชากรในการศึกษาควรเป็นกลุ่มประชากรที่แพทย์วางแผนการรักษาให้หายขาดด้วยวิธีการผ่าตัด เท่านั้น หรือเป็นกลุ่มประชากรที่แพทย์วางแผนการรักษาให้หายขาดด้วยวิธีใด ๆ ซึ่งที่ประชุมได้ให้ความเห็นว่า ควร ประเมินจากกลุ่มประชากรที่แพทย์วางแผนที่จะรักษาหายขาด (curative intent) โดยกำหนดระยะของโรคคือ T1c- T4, N0-2, M0 หรือ M1b brain อย่างไรก็ตาม ที่ประชุมได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การกำหนดเกณฑ์ของผู้ป่วยดังที่ ระบุข้างต้นอาจทำให้หาความชุกของประชากรได้ค่อนข้างยาก แต่สามารถประมาณได้คร่าวๆ จากความชุกของระยะ โรค

ประเด็นปรึกษาที่ 2 แบบจำลอง Decision trees

- 1) ในการแบ่ง N2 bulky ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อคิดเห็นว่า bulky คือขนาดของรอยโรคที่มากกว่า 3 ซม. หรือใหญ่ กว่ารอยโรคเริ่มต้น (primary lesion)
- 2) ที่ประชุมเสนอให้ มีการระบุทางเลือก CT, N2/N3 เป็น N2/N3 by imaging or histopathology เพื่อให้ เหมาะสมกับแนวทางปฏิบัติงานจริง อย่างไรก็ตาม การระบุวิธีการตรวจวินิจฉัยเช่นนี้อาจทำได้ยากในเชิงแบบจำลอง เนื่องจาก ประสิทธิภาพของแต่ละเครื่องมือมีความแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อค่าความน่าจะเป็น (probability) ของแต่ละ ทางเลือก
- 3) ที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะว่า สำหรับการสร้างแบบจำลองความคุ้มค่าของ PET/CT ให้เหมาะกับการ ปฏิบัติงานจริง ควรมีการสร้างแบบจำลอง 2 แบบ คือ แบบจำลองที่มีการใช้ CT ร่วมกับการตรวจประเมินทางพยาธิ วิทยา (pathological lymph node evaluation) และแบบจำลองที่ใช้ CT เดียว ๆ ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิผลของการ วินิจฉัย ซึ่งได้แก่ ความไว (sensitivity) และความจำเพาะ (specificity) ที่ต่างกัน

ประเด็นปรึกษาที่ 3 แบบจำลอง Markov model

- 1) ทีมวิจัยได้ซักถามที่ประชุมว่า ในประเทศไทยนั้นมีการเก็บข้อมูลความชุกของผู้ป่วย NSCLC ในแต่ละระยะโรค (stage) หรือไม่ และมีฐานข้อมูลใดที่ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งที่ประชุมได้ให้ความเห็นว่า ข้อมูลในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นการเก็บข้อมูลโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งแต่ละแหล่งข้อมูลอาจมีลักษณะของประชากรที่ต่างกัน ทีมวิจัย ควรเก็บข้อมูลจากหลายแหล่งข้อมูลเพื่อให้สะท้อนลักษณะของประชากรตามความเป็นจริงให้มากที่สุด และควรมีการ

วิเคราะห์ความไวของตัวแปร (sensitivity analysis) ร่วมด้วย สำหรับฐานข้อมูลทะเบียนมะเร็ง (cancer registry) นั้น มีการจำแนกข้อมูลระยะโรคออกเป็น 3 ระยะเท่านั้น ซึ่งอาจไม่ได้จำแนกข้อมูลระยะโรคของผู้ป่วยตามระบบ TNM

2) ที่ประชุมมีข้อซักถามว่า ทีมวิจัยควรจำแนกกลุ่มผู้ป่วย disease-free และ progression-free ออกจากกันหรือไม่ เนื่องจาก กรณีผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัดและได้ตัดชิ้นก้อนมะเร็งออกไปแล้ว จะมีการประเมิน disease-free แต่ในกรณีผู้ป่วยที่ไม่ได้รับการรักษาด้วยผ่าตัด ซึ่งอาจมีรอยโรคหลงเหลืออยู่ จะมีการประเมิน progression-free ซึ่งทีมวิจัยให้คำตอบว่า ได้มีออกแบบแบบจำลอง โดยรวม disease-free และ progression-free ไว้ในกลุ่มเดียวกันเพื่อให้แบบจำลองไม่มีความซับซ้อนและสามารถวิเคราะห์ได้ง่ายขึ้น

ประเด็นปรึกษาที่ 4 ตัวแปรที่ใช้ในแบบจำลองและแหล่งข้อมูลของตัวแปร

1) ที่ประชุมให้ข้อเสนอแนะว่า ทีมวิจัยควรมีการตั้งเกณฑ์ของระยะโรคให้ชัดเจน โดยการระบุระยะเวลาในการพิจารณาของโรค เพื่อที่จะได้ทราบความชุกของระยะต่าง ๆ ได้อย่างแม่นยำมากขึ้น อย่างไรก็ตามในความเป็นจริง ต้องมีการพิจารณาว่าแพทย์ได้ทำการตรวจวินิจฉัยผู้ป่วยอย่างครอบคลุมมากเพียงใด ยังมีการตรวจละเอียดมากเพียงใด ยังมีโอกาสตรวจพบการแพร่กระจายของโรคที่ตำแหน่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการจำแนกระยะของผู้ป่วย

2) ที่ประชุมได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การตรวจวินิจฉัยด้วย PET/CT นั้นจะส่งผลต่อการตัดสินใจทางเลือกในการรักษา และยังส่งผลต่อ อรรถประโยชน์ของผู้ป่วยร่วมด้วย

3) ที่ประชุมได้มีข้อซักถามว่า ผู้วิจัยได้ระบุฐานข้อมูลของการศึกษาไว้ชัดเจนหรือไม่ว่าจะทำการสืบค้นจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิหรือทุติยภูมิ ซึ่งทีมวิจัยได้ชี้แจงว่า ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่มีอยู่ หากมีแหล่งข้อมูลในประเทศไทย ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลของประเทศไทย เพราะข้อมูลเหล่านั้นจะส่งผลต่อการประเมินความคุ้มค่าได้ใกล้เคียงมากกว่าการใช้ข้อมูลของต่างประเทศ อย่างไรก็ตามหากไม่มีข้อมูลของประเทศไทย ผู้วิจัยจะต้องใช้ข้อมูลจากต่างประเทศ ซึ่งต้องมีการทำ sensitivity analysis ต่อไป

ปิดประชุมเวลา 13.00 น.

.....
นางสาวณัฐธิดา มาลาทอง

.....
ภก.ดิศรณ์ กุลโกศิน
ผู้จัดรายงานการประชุม

.....
นายวิฑูรย์ พันธุมงคล
ผู้ตรวจรายงานการประชุม